

КОВАЛЬЧУК
Галина Іванівна –
доктор історичних наук,
професор, директор
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України
ім. В.І. Вернадського

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

У статті розкрито основні наукові напрями та завдання Інституту книгознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Обґрунтовано ідею обрання та шляхи і форми виконання наукової теми Інституту на 2016–2018 рр. «Історія книжкової культури в Україні», суть якої – через дослідження конкретних книжкових, образотворчих, музичних, картографічних пам'яток та історичних бібліотечних зібрань створити переконливу картину історії вітчизняної книжкової культури.

Ключові слова: історія книжкової культури, Інститут книгознавства, книжкові пам'ятки, історичні бібліотечні зібрання.

Інститут книгознавства є науково-дослідним структурним підрозділом Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) без права юридичної особи [1]. Інститут було створено наприкінці 2014 р. з метою активізації розвитку та координації науково-дослідних і науково-прикладних досліджень у галузі книгознавства – одного з основних складників наукового напрямку, за яким сьогодні присуджують наукові ступені кандидата і доктора історичних наук або кандидата і доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю «книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство».

Новостворений науковий підрозділ має продовжувати і розвивати в нових соціокомунікаційних умовах діяльність Інституту української книги, що діяв у НБУВ у 1993–2011 рр., а також Українського наукового інституту книгознавства (УНІК) – науково-дослідної установи, що існувала в Києві в 1922–1936 рр. при Народному комісаріаті освіти УСРР [2].

Створення Інституту книгознавства в Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського зумовлене, передусім, наявністю у НБУВ основної джерельної бази для книгознавчих досліджень та здобутками співробітників бібліотеки у сфері дослідження книжкової культури та книжкового пам'яткознавства – цілого комплексу, що розглядає книгу як пам'ятку історії та культури, вимоги до її збереження в автентичному вигляді та створення єдиних засад формування інформаційного ресурсу рідкісних і цінних книг минулого. Втім, науковці Ін-

ституту не мають наміру обмежуватися лише вивченням традицій українського та зарубіжного книгознавства. Нові соціокомунікаційні реалії потребують активної роботи в напрямі дослідження співвідношення культури традиційної та електронної книги, відбору пам'яток до створення національного цифрового книжкового ресурсу, пошуку місця і ролі книги та книгознавства як науки, що вивчає цей феномен, у сучасному суспільстві. Проте основне спрямування Інституту націлено на розкриття ретроспективних фондів найбільшої академічної бібліотеки, введення їх у сучасний інформаційний простір, і не лише як пам'яток національного культурного надбання, що підлягають вічному зберіганню, а і як призабутих джерел інформації, наукових знань минулого з різних галузей — астрономії, математики, фізики, хімії, географії, літератури, мов, історії тощо.

До структури установи входять 5 наукових відділів: стародруків та рідкісних видань, бібліотечних зібрань та історичних колекцій; музичних фондів; образотворчих мистецтв; зарубіжної україніки. Інститут здійснює збирання, зберігання та введення до наукового й культурного обігу найцінніших книжкових, образотворчих та музичних пам'яток як України, так і інших держав, а також вітчизняних бібліотечних зібрань минулого.

Основні завдання, поставлені перед Інститутом, — проведення та координація наукових досліджень у галузі книгознавства, книжкового пам'яткознавства, історії книги та періодики, історії книгозбирання та функціонування давніх бібліотек в українських землях, а також розвитку українознавства, мистецтвознавства та музикознавства в бібліотечній сфері. Науково-дослідна діяльність співробітників Інституту спрямована на безпосереднє вивчення різних документів з фондів спеціалізованих відділів, що входять до складу установи, як джерельної бази для наукових досліджень, введення їх у науковий обіг через створення електронних, друкованих, карткових каталогів різної глибини та деталізації опису, бібліографічних покажчиків; публікацію статей, монографій,

тобто теоретичних узагальнень результатів досліджень, а також популяризацію пам'яток та їх досліджень у виступах на конференціях, електронних презентаціях, виставках, екскурсіях, інтерв'ю для засобів масової комунікації. Ще одна форма наукової роботи — експертна діяльність: здійснення атрибуції та експертизи цінності стародруків, рідкісних книг і журналів ХІХ — початку ХХ ст., образотворчих та нотних документів відповідно до звернень Відділу з питань переміщення культурних цінностей Міністерства культури України, поліції, СБУ, прокуратури, інших установ чи окремих громадян.

Науково-організаційна діяльність підрозділу спрямована на методичне й організаційне забезпечення та координацію наукової діяльності в галузі книжкового пам'яткознавства в межах НБУВ і мережі академічних бібліотек. Безперечно, спеціалісти Інституту, які мають значний досвід роботи, високу кваліфікацію, за потреби надаватимуть консультації колегам і з інших установ. Плануються, як це було й раніше, виступи на семінарах для бібліотекарів інших систем і відомств, насамперед університетських бібліотек МОН України. Однією з форм роботи є організація тематичних книгознавчих читань, окремих секцій на міжнародних конференціях. Наприклад, у травні 2016 р. у рамках міжнародної наукової конференції до Днів слов'янської писемності Інститут планує провести книгознавчі читання з нагоди 400-річчя початку книговидавничої діяльності Києво-Печерської друкарні; у жовтні — секцію «Історія книжкової культури України» в рамках щорічної міжнародної конференції НБУВ; у листопаді — книгознавчі читання до 130-річчя від дня народження бібліотекознавця, книгознавця, сходознавця, релігієзнавця В.Ф. Іваницького [3], який у 1920-х — на початку 1930-х років керував діяльністю бібліотеки УАН, хоча й перебував у ранзі заступника директора установи. Ще однією формою наукової роботи, призначеною для підвищення кваліфікації науковців і для науково-просвітницької діяльності, є започаткований 2015 р. постійно діючий семінар «Книгознавчі студії»,

у рамках якого 2–4 рази на місяць проводяться лекції, практичні заняття, майстер-класи, презентації, виставки, обговорення нових видань тощо. Наприклад, майстер-клас завідувача відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ Н.П. Бондар «Філіграні паперу стародруків кінця XVI – початку XVII ст.»; презентація монографії Г.І. Ковальчук «Український науковий інститут книгознавства (1922–1936)»; практичне заняття «Проблеми ретроспективної каталогізації періодики в програмі ІРБІС64»; лекція Н.В. Стрішенець «Новий міжнародний формат каталогізації RDA»; презентація нового наукового проекту «Книжкові пам'ятки України» (К.В. Лобузін) та ін.

Останніми роками відділи Інституту зробили вагомий внесок у вивчення та популяризацію документних пам'яток із власних фондів. Об'єднуючим завданням для підрозділів Інституту в новій науковій темі на 2016–2018 рр. є дослідження історії книжкової культури України XVI–XX ст. через студіювання конкретних пам'яток – стародруків, рідкісних і цінних видань XIX–XX ст., зокрема журналів, аркушевих образотворчих документів, музичних, картографічних пам'яток, а також історичних колекцій та збірань, що характеризують книжкову культуру певного часу, і розроблення на цій базі концепції історії української книжкової культури як самостійного наукового напрямку на межі книгознавства, історії та мистецтва книги, книжкового пам'яткознавства, теорії та історії культури. У цьому власне і полягатиме основна оригінальність роботи – ґрунтування її на першоджерелах.

Головними показниками стану книжкової культури, на наше переконання, є мистецтво і технологія виготовлення книги, а також рівень її поширеності й читання в тій чи іншій країні, соціальному середовищі, історичній епосі тощо. Кожна епоха формувала свою книжкову культуру, що проявлялася у виборі певних форматів, шрифтів, стилів художнього оформлення книг, в оздобленні їх оправ, моді на окремі жанри і т. ін. Крім того, книжкова культура в її історичному розвитку має й інші специфічні ознаки належності до національної культури,

передусім ознаки мови, території та авторства. На українських теренах споконвічно проживали різні етноси, що творили свою культуру; в різні часи сюди потрапляли і тут функціонували, впливаючи на суспільство, книги інших народів, написані різними мовами, створені в інших державах. Дослідження книжкових збірань минулого переконливо свідчать про наявність в українських землях у XVI–XVII ст. (та й пізніше) західноєвропейської книжності, а отже, істотний її вплив, на відміну від тогочасної допетровської Московської держави. Усе це позначалося на розвитку як української книжкової культури, так і книжкової культури інших народів, що співіснували на цих же теренах. Поняття «книжкова культура України» охоплює набагато ширший за етнічним обсягом зміст і враховує поліетнічну книжкову продукцію, а поняття «українська книжкова культура» виходить за межі державної території України, хоча й не враховує частину книжкової продукції інших народів, що вийшла друком на її державній території, але не стосується української культури.

Необхідність актуалізації книги як історично випробуваного фактора впливу на духовність суспільства, її культурного потенціалу є, на наше переконання, беззастережною. Незважаючи на стрімкий розвиток нових засобів масової інформації, книговидання в світі не зникає, а за кількістю назв навіть дещо збільшується. Книга, традиційна книжкова культура лишаються затребуваними суспільством. Це чудовий комунікатор і демасифікатор, що вимагає вивчення з огляду на історичну роль книги в суспільстві та накопичені масиви книжок.

Серед очікуваних результатів дослідження – колективна комплексна монографія за темою дослідження, індивідуальні монографії за окремими напрямами; серія друкованих наукових каталогів, які репрезентують пам'ятки книжкової, музичної, картографічної та образотворчої культури (15 каталогів), а також сучасні електронні каталоги з поглибленим описом пам'яток; бази даних (показчики) статей із профільних журналів (дуже зручний для дослідників ресурс, адже пошук відбувається

не за назвою видання, а за автором чи темою публікації); окремих карт із атласів (що, знов-таки, спрощує для дослідника пошук необхідної йому інформації); створення алфавітного каталогу (9 000 карток) бібліотеки Київської духовної академії (1819–1919); підготовка довідників історичних колекцій НБУВ та персоналій; підготовка цифрових копій унікальних чи особливо цінних документальних пам'яток з історії книжкової культури України до зведеної електронної бібліотеки «Україніка», що дозволить читачам у віддаленому доступі використовувати потрібну їм повнотекстову інформацію.

План досліджень передбачає такі етапи: 1) студіювання історіографії теми; 2) вивчення книжкових, журнальних, образотворчих, картографічних, нотних чи загалом музичних пам'яток, видань зарубіжної україніки, історичних бібліотечних зібрань з фондів спеціалізованих відділів Інституту; 3) здійснення книгознавчого чи мистецтвознавчого опису джерел — як одиничних пам'яток, так і колекцій, у системних зв'язках; 4) наповнення баз даних, що ведуться в кожному з відділів, а також підготовка матеріалів до Державного реєстру національного культурного надбання, його складової частини «Книжкові пам'ятки України»; 5) узагальнення здобутої інформації, науковий аналіз, розроблення і теоретичне обґрунтування сутності поняття книжкової культури, з наголосом на її історію та її складові.

Слід зазначити, що теоретичне обґрунтування історії книжкової культури останніми роками активно розробляли в Центрі досліджень книжкової культури ФДБУ науки НВЦ «Наука» РАН під керівництвом доктора історичних наук В.І. Васильєва, який є автором концепції історії книжкової культури як самостійного теоретичного наукового напрямку книгознавства [4]. Певні напрацювання в цьому напрямі мають і українські дослідники, зокрема професор Української академії друкарства В. Овчінніков [5, 6], доцент цієї академії Н. Черниш, яка розробляє питання редакційної культури книговидання [7–9]; професор Харківської державної академії культури М. Низовий, який у

своїх публікаціях розглядає співвідношення книгознавства та книжкової культури [10], доцент Рівненського державного гуманітарного університету С. Грипич [11]. Проте, по-перше, йдеться про навчальні посібники для студентів ВНЗ чи навіть окремі статті цих авторів, а по-друге, їхні розробки не ґрунтуються на тій широкій історичній джерельній базі, яку має Інститут. У 2009 р. Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника провела міжнародну наукову конференцію, присвячену національній книжковій культурі, із заявкою на координацію цього напрямку досліджень [12], але подальшого розвитку цей напрям в установі так і не набув, можливо, у зв'язку з реструктуризацією відділення «Наукова бібліографія та книгознавство». Важливі обґрунтування й висновки в розвитку вітчизняної книжкової культури належать члену-кореспонденту НАН України Л.А. Дубровиній, але вони стосуються переважно рукописної спадщини [13].

Виконання теми «Історія книжкової культури в Україні» дозволить простежити не лише пріоритети в українському книговиданні, що існували в XVI–XX ст., але й побачити тодішні пріоритети в комплектуванні бібліотек, у тому числі приватних, а отже, і в читанні (зокрема, через дослідження маргінальних записів на примірниках), що може допомогти зрозуміти, чому ті чи інші наукові дисципліни розвивалися в українських землях більш активно.

Безперечно, дослідження за темою спиратимуться на напрацювання попередників, таких як С.І. Маслов, Ф.П. Максименко, С.Й. Петров, Я.Д. Ісаєвич, Я.П. Запаско та ін. Останніми десятиліттями плідно вивчали стародруки, рідкісні та цінні книги, історичні книжкові колекції І.Я. Лосієвський (Харків), О.М. Колосовська і І.Б. Качур (Львів), О.В. Полевщикова (Одеса), О.С. Морозов (Ніжин), І.О. Римарович і Н.П. Бондар (Київ) та багато інших співробітників відділів рідкісних книг бібліотек. Фактично історичні фонди книжкових пам'яток досліджують та актуалізують через електронні каталоги всі великі бібліотеки України, але це введення в сучасний інфор-

маційний обіг бібліографічної інформації про книжкові пам'ятки не передбачає теоретичних узагальнень, та й джерельна база НБУВ як найбільшої бібліотеки держави, її спеціалізованих відділів є масштабнішою і певною мірою неповторною. НБУВ посідає передові позиції в галузі книжкового пам'яткознавства, філігранологічного аналізу стародруків, дослідження історичних бібліотечних зібрань, видавничої продукції найбільших українських друкарень, опису книжкових, образотворчих, музичних, картографічних пам'яток, видань зарубіжної україніки. Авторський колектив теми є досвідченим, має значний доробок в історико-книгознавчих, україно- та мистецтвознавчих дослідженнях спеціалізованих бібліотечних фондів, створенні баз даних і каталогів на фонди книжкових пам'яток, аркушевих образотворчих видань, музичних, картографічних документів, рідкісних періодичних видань.

Основні ідеї та гіпотези, що закладаються в проєкт і потребують ґрунтовного вивчення, перевірки, доведення на теоретичному і практичному рівні, полягають у тому, що кожна національна культура, в тому числі книжкова, має свої характерні риси, особливості, специфіку. Заперечувати наявність національних особливостей в історії української друкованої книжкової культури, насамперед стародруків, неможливо. Результати попередніх досліджень виявили конкретні приклади характерних рис вітчизняної книжкової культури, що потребує подальших студій, узагальнень, висновків, представлення комплексної картини книжкової культури в різних історичних періодах, з різних аспектів: історико-книгознавчого, мистецтвознавчого, бібліографічного, бібліотечного, бібліофільського, українознавчого, джерелознавчого тощо. Зокрема, останніми роками в НБУВ глибоко досліджували особливості видань потужних, як доведено, Почаївської та Бердичівської друкарень XVIII ст.; філіграні на папері українських видань кінця XVI — початку XVII ст.; гравюри з мідних дощок в українських стародруках; автографи та екслібриси на примірниках з колекції рідкісних видань; бібліотечні зібрання минулого; створено зна-

чні масиви електронної пошукової інформації на різні спеціалізовані фонди, в тому числі нотні, образотворчі, картографічні документи, видання зарубіжної україніки; обґрунтовано книжкове пам'яткознавство як окремий напрям книгознавчої роботи в бібліотеках і відносно самостійну галузь історико-книгознавчого знання; вивчено досвід Українського наукового інституту книгознавства, що плідно працював у Києві в 1920-х роках.

Робота в рамках наукової теми матиме кілька структурних частин: дослідження та бібліографування стародруків, рідкісних та цінних видань різних видів, журнальної періодики; створення електронних інформаційних ресурсів на фонди спеціалізованих відділів НБУВ; участь у створенні Державного реєстру книжкових пам'яток; реконструкція та дослідження історичних книгозбірень з фондів НБУВ; вивчення аркушевих образотворчих документів (поштових листівок, плакатів, гравірованих портретів); студіювання пам'яток музичної культури, картографічних видань, розкриття рідкісного фонду україномовних періодичних видань української діаспори; розроблення теоретичних засад історії книжкової культури; підготовка біобібліографічних довідок про співробітників спеціалізованих відділів НБУВ для загальнобібліотечного довідника персоналій — співробітників НБУВ за 100 років. Кожен із цих розділів має ще низку підрозділів, зазначених у робочих планах відділів.

Наприклад, відділ стародруків та рідкісних видань працюватиме над дослідженням та бібліографуванням стародруків. Зокрема, передбачається створення електронних каталогів на різні групи стародруків, матеріалів до Державного реєстру книжкових пам'яток, укладання національної бібліографії, написання історії друкарень, які діяли в українських землях, та історії бібліотек, які існували на українських теренах. Дослідження та бібліографічний опис видань і примірників українських стародруків планується в різних формах: 1) друкованих попримірникових каталогів з дослідженням діяльності окремих друкарень, типів видань, описом примірників; 2) фіксуєючих каталогів

з описом видань та поданням шифрів примірників; 3) введенням описів українських стародруків до спеціалізованих баз, створених у програмі IRBIS. У плані підготовка друкованих каталогів (українські латиношрифтові видання XVI—XVIII ст., українські кириличні видання XVII ст., кириличні стародруки Унівського Успенського монастиря, Супрасльського Благовіщенського монастиря; стародруки друкарні Луцького домініканського монастиря) та монографічні дослідження: «Бібліотеки католицьких монастирів Луцько-Житомирської дієцезії: історія, засади функціонування, джерелознавча база», «Вивчення філіграней стародруків як напрям книгознавчих і бібліографознавчих досліджень», «Історія і теорія книжкової культури в Україні».

Відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій проводитиме дослідження та актуалізацію книжкових колекцій і зібрань, сформованих протягом XVIII—XIX ст., що здійснюватиметься через: 1) створення електронних каталогів бібліотек Софійського собору, Києво-Печерської лаври, Університету св. Володимира (на окремі частини цього фундаментального зібрання: колекції «Роки», бібліотеки професорів В.Б. Антоновича, Д.В. Антоновича, М.П. Дашкевича, П.К. Скорделлі, Т.Д. Флоринського); Загінецької бібліотеки Урбановських—Стажинських; видань друкарні Віленського університету (1803—1832), книг Великого князівства Литовського, надрукованих латинським шрифтом; фондів літератури польською та французькою мовами, у тому числі періодичних видань кінця XIX — початку XX ст.; київських журналів XIX — початку XX ст.; 2) підготовку друкованих каталогів: студентського відділу бібліотеки Університету св. Володимира, автографів на книгах бібліотеки Михайлівського Золотоверхого монастиря; 3) створення алфавітного карткового каталогу бібліотеки КДА.

Відділ образотворчих мистецтв зосередиться на дослідженні образотворчих пам'яток із фондів НБУВ: українських поштових карток кінця XIX — початку XXI ст.; плакатів 1917—2015 рр.; кіноплакатів 1920—1990 рр.; граві-

рованих портретів XVI—XIX ст.; відбитків початку XX ст. з гравірувальних дощок XVI—XVIII ст. з друкарні Києво-Печерської лаври; запрошень на виставки.

Відділ музичних фондів вивчатиме пам'ятки музичної культури: нотні видання з колекції Розумовських, раритетні грамплатівки, нотні видання православного богослужбового співу, українську музичну періодику 1923—1934 рр., нотні видання київських видавців XIX — початку XX ст., нотні бібліотеки хору Київської духовної академії, Музичного фонду комісії Міністерства культури УРСР.

Відділ зарубіжної україніки створюватиме аналітичні описи статей з журналів української діаспори, завершить укладання метабібліографії (бібліографії бібліографічних видань) діаспори, підготує покажчик до 125-річчя поселення українців у Канаді.

Очікувані наукові та науково-практичні результати, об'єкти права інтелектуальної власності, які плануються до впровадження у процесі чи після завершення роботи, будуть опубліковані на веб-порталі НБУВ, частково представлені в Європейській бібліотеці (The European Library), Державному реєстрі книжкових пам'яток України, Міжнародному каталозі нотних джерел (RISM). Загальний обсяг записів, що планується ввести за 3 роки до баз даних, — близько 60 тисяч.

Передбачено міжнародну співпрацю з науковими бібліотеками інших країн. Так, у рамках договору про співробітництво між НБУВ і Бібліотекою імені Врублевських Академії наук Литви заплановано створення бібліографії наявних у НБУВ стародруків Великого князівства Литовського; книжок литовською мовою до 1945 р.; видань друкарні Віленського університету (1803—1832). З нагоди 500-річчя виходу перших друків Франциска Скорини НБУВ планує співпрацю з найбільшими білоруськими книгозбірнями (Національною бібліотекою Білорусі та Центральною науковою бібліотекою імені Якуба Коласа НАН Білорусі) щодо введення в широкий обіг і дослідження 9 примірників видань Ф. Скорини з фондів НБУВ. Зацікавлення польських книгознавців

і бібліографів, насамперед з Центру польської бібліографії імені Естрайхерів Ягеллонського університету (Краків), може викликати список польськомовних видань XVIII–XIX ст., не зареєстрованих у польській національній бібліографії, примірники яких виявлено у фондах НБУВ. Буде продовжено співпрацю в інших міжнародних проектах.

Цікавою формою розкриття спеціалізованих фондів Інституту книгознавства є електронні тематичні виставки, що публікуються на порталі НБУВ. Вони дають дослідникам інформацію (узагальнену чи деталізовану, залежно від завдання) про наявні документні ресурси, зміст матеріалів, містять фото обкладинок чи найхарактерніших сторінок видань, тематичний список документів. Заплановано підготу-

вати у найближчі три роки 115 таких віртуальних виставок.

Основними вимогами до виконання робіт є достовірність описів пам'яток, коректне тлумачення, узагальнення отриманих даних, а не підлаштування їх до кон'юнктурних висновків. Незважаючи на надзвичайно складні умови, у тому числі фінансові, які склалися сьогодні у сфері наукових досліджень, ми пам'ятаємо, що рівень свідомості суспільства залежить насамперед від його ставлення до власної історії, до книг, бібліотек і загалом до знань. Історико-культурні фонди бібліотек — це не лише наше національне надбання, яким можна пишатися, а й величезна джерельна база різнопланових наукових досліджень, актуалізувати яку — наше завдання.

REFERENCES

[СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ]

1. Kovalchuk G.I. The Institute of Book Science of Vernadsky National Library of Ukraine. In: *Library. Science. Communication: Proc. Int. Sci. Conf. (6–8 Oct. 2015, Kyiv)*. Part 1. P. 182–184.
[Ковальчук Г.І. Інститут книгознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. В кн.: *Бібліотека. Наука. Комунікація*: матер. міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2015 р., Київ). К.: НБУВ, 2015. С. 182–184].
2. Kovalchuk G.I. *The Ukrainian Research Institute of Book Science (1922–1936)*. (Kyiv: Academperiodyka, 2015).
[Ковальчук Г.І. *Український науковий інститут книгознавства (1922–1936)*. К.: Академперіодика, 2015].
3. Stepchenko O.P. V.F. Ivanitskiy as an organizer of specialized funds of the National Library of Ukraine. *Library, Documentation, Informology*. 2008. (4): 14. [in Ukrainian].
[Степченко О.П. В.Ф. Іваницький як організатор спеціалізованих фондів ВБУ. *Бібліотекознавство, документознавство, інформологія*. 2008. № 4. С. 14–22].
4. Vasiliev V.I. *The history of the book culture: theoretical and methodological aspects*. (Moscow: Nauka, 2004).
[Васильєв В.І. *История книжной культуры: теоретико-методологические аспекты*. М.: Наука, 2004].
5. Ovchinnikov V. *The book history: the evolution of the book structure*. (Lviv: Svit, 2005).
[Овчинніков В. *Історія книги: еволюція книжкової структури*: навч. посіб. Львів: Світ, 2005].
6. Ovchinnikov V. *The book history: the formation of the modern printing art*. (Lviv: Ukr. Acad. Printing, 2010).
[Овчинніков В. *Історія книги: становлення сучасного книгодрукарського мистецтва*: навч. посіб. Львів: Укр. академія друкарства, 2010].
7. Chernish N.I. The bibliological concept of the book culture: the historical sources of formation. In: *The publishing industry and the staff: achievements, problems, prospects*. (Lviv: Az-Art, 2002). P. 126–135.
[Черниш Н.І. Книгознавча концепція культури книги: до історичних джерел формування. В кн.: *Видавнича галузь і кадри: досягнення, проблеми, перспективи*. Львів: Аз-Арт, 2002. С. 126–135].
8. Chernish N.I. The concept of the book culture: the experience of the 19th–20th centuries and modern problems of Ukrainian printing. *Proc. Vernadsky National Library of Ukraine*. 2003. **10**: 264.
[Черниш Н.І. Концепція культури книги: досвід XIX–XX ст. та сучасні проблеми українського книговидання. *Наукові праці НБУВ*. 2003. Вип. 10. С. 264–283].
9. Chernish N.I. *Fundamentals of the printing culture*. (Lviv: Ukr. Acad. Printing, 2013).
[Черниш Н.І. *Основи культури видання*: навч.-метод. посібник. Львів: Укр. академія друкарства, 2013].
10. Nizovoy N.A. «Book culture» or «book science»? In: *The book in the information society: Proc. 13th Int. Sci. Conf. (28–30 April 2014, Moscow)*. Part 1. P. 476–477.

- [Низовой Н.А. «Книжная культура» или все-таки «книговедение»? В кн.: *Книга в информационном обществе*: матер. XIII Междун. науч. конф. по проблемам книговедения (28–30 апр. 2014 г., Москва). Ч. 1. С. 476–477].
11. Hrynych S. The book culture as a part of the modern spiritual culture. *The Journal of the Book Chamber*. 2012. (1): 44. [Грипич С. Книжкова культура як складова сучасної духовної культури. *Вісн. Книжкової палати*. 2012. № 1. С. 44–47].
12. *The national book and manuscript culture: history, methodology, source base*: Proc. Int. Sci. Conf. (29–30 April 2009, Lviv). [Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база: матер. міжнар. наук. конф. (29–30 квіт. 2009 р., Львів)].
13. Dubrovina L.A. Hand-written books heritage of Ukraine in national culture area: creation of traditional and electronic resources. *Manuscript and book heritage of Ukraine*. 2014. 18: 286. [Дубровіна Л.А. Рукописно-книжна спадщина України в сфері національної культури: створення традиційних та електронних ресурсів. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2014. Вип. 18. С. 286–315].
- Стаття надійшла 25.01.2016.

Г.И. Ковальчук

Институт книговедения Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского (Киев)

ИССЛЕДОВАНИЯ ИСТОРИИ КНИЖНОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ

В статье раскрыта цель и основные задачи Института книговедения Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского. Обоснована идея выбора и форм выполнения научной темы Института на 2016–2018 гг. «История книжной культуры в Украине», суть которой — через исследования конкретных книжных, изобразительных, музыкальных, картографических памятников и исторических библиотечных собраний создать убедительную картину истории отечественной книжной культуры.

Ключевые слова: история книжной культуры, Институт книговедения, книжные памятники, исторические библиотечные собрания.

G.I. Kovalchuk

Institute of Book Science of Vernadsky National Library of Ukraine (Kyiv)

THE RESEARCH OF THE HISTORY OF BOOK CULTURE OF UKRAINE

The article deals with the purpose and the main problems in the scientific activity of the Institute of Book Science of Vernadsky National Library of Ukraine. The conception of the Institute's scientific theme "The history of the book culture in Ukraine" and forms of its fulfillment are elucidated. The main task of the research is through the investigations of concrete book, graphic, musical, cartographic monuments and historical library collections to create a persuasive view of the history of the national book culture.

Keywords: history of book culture, the Institute of Book Science, book monuments, historical library collections.